

"Lamperthtel és Szilivel a 'reformok út-j-á-n' - ez azért túlzás!"

Interjú Csaba Lászlóval

[Kósa András](#)

2007. december 21., 14:40

A gazdaságpolitikában dilettáns, reformok címén válságokat generáló, majd azokat menedzselő kormány elvesztegette az elmúlt másfél évet - hangzik Csaba László lesújtó értékelése a mögöttünk hagyott időszakról. A Közép-Európa Egyetem tanára szerint demodernizációs folyamatok zajlanak Magyarországon.

Kisebbsé lett a hiány a vártnál, de alacsonyabb a növekedés üteme is. Felemás év volt a 2007-es gazdaságpolitikai szempontból?

A fele megvan - az a fele, ami a terhek növekedésében jelenik meg. Persze ezt nem számonkérően mondom, hiszen az ország SNA hiánya még az idén is 6,4-6,5 százalékos lesz. (System of National Accounts, vagyis a "Nemzeti Számlák Elszámolásai" névvel jelzett hiánymutató, amiben minden, a költségvetésben nem szereplő, de állami kötelezettséget jelentő tétel is szerepel - a szerk.) Nyilvánvaló, hogy ezen változtatni kellett, és ezt mindenki tudja - értem alatta a [Fidesz programját](#), Járai Zsigmond nyilatkozatait, vagy [Cséfalvay Zoltán](#) legújabb könyvét. Az, hogy az állam növelte a bevételeket és kiadáscsökkentő intézkedéseket hajtott végre, önmagában nem kifogásolható.

Akkor miért éri kritika a gazdaságpolitikát?

Egyrészt a konvergencia programot nem előzte meg vita és értékelés arról, milyen helyzetben is vagyunk - mert az őszi beszédet nyilvánvalóan nem tekinthetjük annak. Ezt megtette annak idején Nagy Imre, Nyers Rezső, Antall József, Horn Gyula és Bokros Lajos is. Így nem alakult ki válságtudat a társadalomban, és sokan nem ismerték fel a fordulat szükségességét. Én még senkitől nem hallottam bocsánatkérést azért, mert nem teljesültek sem a hiánycélok, sem a növekedési adatok, és teljesen mást ígért a kormány, mint amit tesz.

Nem okozott éppen elég válságtudatot a társadalomban a tavalyi év ősze?

Igen, de ez egy terápia nélküli sokkérzet. A betegek nem mondták meg, hogy kihúzzuk a fogad, fájni fog, vérezni fog, két hétig nem ehetsz bélszint utána, belekerül háromszázezer forintodba, de utána jobb lesz. Még ekkor is tévedhet a fogorvos, de nagyjából tudjuk, hova megyünk. A konvergencia program gyengeségei így túlsúlyba kerültek a pozitívumaival szemben a társadalom és a befektetők számára is. Hogy jelentős bevételi intézkedéseket is kell tenni, nem vitatható, de az, hogy ez az adónemek szaporításával, a társadalom széles rétegeinek zaklatásával társuljon, nem triviális. Hogy a kiadási oldal rendbetételére törekvés sincsen, az sem. Persze, ha alapvető dolgokkal nincsenek tisztában még a szakemberek sem, akkor mit várunk?

Mire gondol?

A Közgazdasági Társaságnak volt a múlt héten egy rendezvénye, ahol a jelen lévő számvevőszéki, nemzeti banki, és pénzügyminisztériumi tisztviselők vitatkoztak azon, mennyibe is került a lakástámogatási rendszer, mekkora hányadát emésztette fel a költségvetésnek. Első rangú szakértők, akik a legközelebb állnak az információkhoz! Ezek után hogy várhatjuk el egy átlagos vállalkozótól, hogy járulékokat fizessen, szigorúan számlát adjon és kérjen, ha nem tudja, mire használják a pénzt, mert nincs ilyen kimutatás?

Az elmúlt kétszáz évben nem volt ilyen dilettantizmus a gazdaságpolitikában - véli a közgazdász
(Fotó: Járdány Bence)

Ilyen hihetetlen szakszerűtlenséget, mint amit mostanában produkál a pénzügypolitika,

utoljára a hetvenes években, előtte pedig az ötvenes években láthattunk, ez egyedülálló az elmúlt kétszáz év történetében. Beleértve a háborús időszakokat, és 56-ot is, amikor - csendben jegyzem meg - fizetőképeseink maradtunk. Ezen kívül válságokat generáló reformokat látunk. Elvesztegetett másfél év volt.

Mit ért válságokat generáló reformok alatt?

Válságot generál a közigazgatás átszervezése, amikor ennek nincs támogatottsága. Még föl sem állt a kormány, már leszavazzák a parlamentben - ehhez azért kell némi innovativitás. Az egészségügyhöz terv híján nyúltak hozzá úgy, hogy Molnár Lajos egykori miniszter is másképp csinálta volna utólag. Itt van a feketegazdaság elleni küzdelem, ami egyébként pótcselekvés minden kormánynál, hiszen ennek két oka van: a jogszabályok túlburjánzása, másrészt a szociális háló egy része is, hiszen a feketemunkásokból segélyből élők lennének.

Az adók felemelése, leszállítása, majd ismételt emelése, ezek olyan mértékben bizonytalanítanak el mindenkit, hogy az nagyon káros. Ehhez képest a költségvetés átalakításának nem állt neki a kormány, pedig 2006 áprilisában az Állami Számvevőszék konferenciáján kész javaslatokat kapott. Kivétel a nyugdíj: itt jól tette a kabinet, hogy lépett.

Ön szerint kell konkrét euró bevezetési időpont? Nem kormányzati szakemberek is mondják, hogy eddig annyiszor hasaltunk már el vele, hogy nem kellene egyelőre konkrét céldátumot lefektetni.

Nem ez az igazi kérdés. Azáltal, hogy lebegtetik az eurót, nincs beruházás az országban a feldolgozó iparon kívül. Mivel nincs beruházás, nincs foglalkoztatás, és emiatt nincs bér, nincs fogyasztás sem. Két sarkalatos kérdés van: érdeke-e az országnak a mielőbbi bevezetés, vagy ez túlzott áldozatokkal jár? Ha valaki erre azt mondja, hogy az az érdeke az országnak, hogy tovább sodródjon, folytassa a kádári érdekbeszámítós alkudozási rendszert, akkor ennek egyenes következménye egy olyan piaci megítélés is, hogy egy hiteltelen kormány ne vállaljon időpontot.

"A neoliberális szózatok ellenére egyre többen függenek az államtól. Ez egy demodernizációs irány" (Fotó: Járdány Bence)

Ebben az országban négy éve a fagyitól az alsónadrágig már mindent meg lehet venni euróban. A politikusok nem tudtak olyan rosszat tenni, hogy az árfolyam a 250-260-as sávból kimozduljon. Mi négy éve teljesítjük az ERM2-es szintet, vagyis ha a hiányt és az inflációt le tudnánk vinni, beléphetnénk. Milliók fizetnek ma euróval Magyarországon - a banki tartozások fele külföldi valutában van. Ha ezt adottnak vesszük, akkor kijelenthetjük, hogy - ha a kormányzat és a jegybank szándékai egységesek, és megszereztük a társadalmi támogatottságot - három-öt éven belül bevezethető lenne az euró Magyarországon.

Lehet ön szerint egy ekkora horderejű kérdésben társadalmi támogatottságot szerezni?

Ez valóban nem triviális, hiszen ha a parlamenti patkó egyik felében azt mondják, hogy télen hideg van, a másik oldal ingujjra vetkőzik. A gazdasági kényszerek vihetnek oda, hogy a szereplők megegyeznek. Én azok között voltam, akik 2003-ban meggyőzték Medgyessy Pétert, hogy köteleződjön el a 2008-as euró mellett, és máig azt gondolom, ez technikailag és politikailag is lehetséges volt. Hogy miért nem ment, arról éppen könyvet írok. Nincs mentség a 2003-2007 közötti időszak elvesztegetésére, most pedig azt látjuk mi történik, ha ugyanazt tesszük, amit a 70-es években: hallgatunk Fekete Jánosra, és gyorsan hiteleket veszünk fel, csak

mert olcsók. Meglepő módon ugyanaz történik.

Gyurcsány Ferenc többször kijelentette, hogy az idei a "húzó" év, jövőre már könnyebb lesz, 2009-től pedig megyünk fölfelé. Mennyiben tükrözi ezt a prognózist a 2008-as költségvetés?

Ez akkor lenne igaz, ha 2002-2006 között megcsinálták volna a szükséges reformokat is. Nem tudok ebből az időszakból egyetlen intézkedést sem, ami a gazdasági növekedést serkentette volna. Erős Tibor kollégám 2003-ban írt egy könyvet, amiben kimondja, hogy a magyar gazdaság növekedési trendértéke a reformok nélkül 2,5 százalék. Vagyis ne tessék azt mondani, hogy ezt nem lehetett előre látni! Sámánisztikus gazdaságpolitika folyt, ráolvasással. Sokat beszéltek a nyugdíjrendszer fenntarthatatlanságáról, ehhez képest kiherélték a 97-es reformot. Ráadásul mára paradox helyzet állt elő.

Vagyis?

Vagyis míg a gazdaság szempontjából az állam irreleváns - elég csak arra gondolni, hogy hányan adósodnak el devizában -, addig a társadalom oldaláról egyre fontosabbá válik, egyre többen élnek az államtól kapott juttatásokból. Ez demodernizációs irányzat - éles ellentétben a közbeszédet uraló neoliberális szövegekkel. Már csak ezért is nagyon fontos lenne egy pontos helyzetértékelés, párbeszéd. Magyarországon is lehetne őszintén, népszerűtlen dolgokat is tartalmazó gazdaságpolitikát folytatni. De ehhez a nyilvánosság előtt kellett volna elmondani valami olyasmit, mint az őszödi beszéd. Izomból pedig nem lehet ilyen reformokat végigvinni.

Mik lettek volna a legsürgősebb lépések?

Ha engem kérdeznek, a nyugdíjak - felbruttósítás utáni - megadóztatása, az emellett szerzett jövedelmek, illetve a minimálbér adókötelessé tétele. Ez a 10,2-ből 4-4,2 százalékponttal máris csökkentette volna a hiányt. Vagyis 2008-ra 1300 milliárd helyett csak 6-700 milliárdot kellett volna adósságtörlesztésre fordítani, ez majdnem duplája az oktatási kiadásoknak. Ezek emberes tételek lennének. De ez a kormány még a megválasztása után sem tett semmit tíz hétig. A közgazdászok szeretik az erős feltételezéseket, de azért az, hogy Lamperth Mónikával "haladunk a reformok ú-t-j-án" és a korrupció ellen, Szili Katalinnal megtámogatva...- még ebben a kategóriában is túlzás egy kicsit.